

Erdő Péter bíboros, prímás, érsek, kánonjogász-professzor, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja új könyvében a katolikus hit kifejtésének és az egyházi jogi gondolkodás fejlődésének tükrében, rendkívüli precizitással és széles körű hivatkozással, jogtörténeti és hatályos jogi elemzéssel, saját álláspontját is megfogalmazva, kristálytisztán mutatja be az erkölcs és a jog normarendszerének viszonyát és kölcsönhatását a bűn és a bűncselekmény fogalma kapcsolatában, konkrétan arra is keresve a választ, hogy – tekintettel az egyházi jog sajátos teológiai dimenziójára – mi a viszony a hatályos kánonjogban, különösen a Codex Iuris Canoniceben a bűn (peccatum) és a bűncselekmény (delictum) között; s miként a Bevezetésben – a témával kapcsolatos újabb kánonjog-történeti kutatásokat is megemlítve – írja, vizsgálódása használható eredményeket kínálhat az állami jogrend és az adott társadalomban részben az erkölcsi tudat, részben az emberi magatartások szintjén megjelenő moralitás kapcsolatára nézve is.

A nemzetközi híru tudós szerző reflexiójában a Biblia világtól az ókeresztény és a középkori, valamint az újkori felfogáson át – kiemelkedő módszertannal – kalauzol bennünket, amikor a bűn és a bűncselekmény fogalmának fejlődéséről ír. Ennek keretében a bűnbánat szentsége, a vezeklési fegyelem és az egyházi büntetőjog kategóriáinak – például a bűnösségnek a – fejlődéséről is szól, kitérve a gyóntatói summákra, s azok fejlődésére, az önálló kánoni büntetőjog megszületésére, a kazuisztikus irodalomra, a közbűnös és a magánbűnös bűncselekmény problémájának kánonjogi megjelenésére, az újkori moráleteológiának és a kánonjognak a bűn témájában meglévő kapcsolatára, a reatusnak (bűnös állapot) a bűn, illetve a bűncselekmény és a büntetés közötti közbűnös fogalmára, s a bűn és a bűncselekmény mint két különböző normarendszer megsértésére (emez utolsó alfejezeten belül: Juan Azor, Hugo Grotius, Francisco Suárez, Domenico Ursaya, Placidus Böckhn, Dionysius Gothofredus, André del Vaulx, Henricus Zoesius, Arnold Corvinus van Beldern műveit is citálva). Ezt követően jutunk el az 1917. évi Codex Iuris Canonici bűn és bűncselekmény fogalmának tárgyalásához, amelynek előzményeként Erdő Péter professzor idézi Joseph Hollweck szövegszerű javaslatát, kiemelve Gommar Michiels Codex-kommentárját.

A kiváló könyv további fejezetei a jelenleg hatályos egyházi jog körébe vezetnek el: a bűncselekmény fogalma az 1983. évi Codex Iuris Canoniceben (a korábbi szabá-

Két alapvető fogalom viszonya az egyházi jog tükrében

Erdő Péter: A bűn és a bűncselekmény című könyvéről

Erdő Péter: A bűn és a bűncselekmény

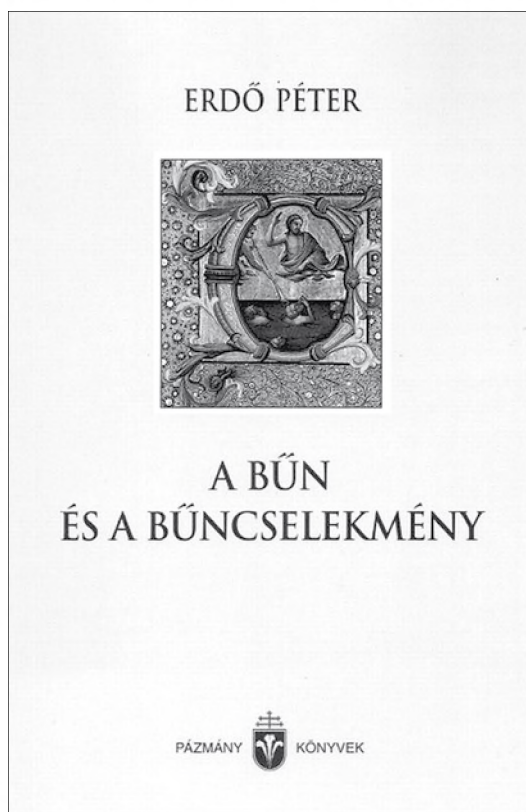
Pázmány Könyvek sorozat 8. Sorozatszerkesztő: Erdő Péter

Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 2013, 151 p.

ISBN 978 963 361 5614 / ISSN 1586-5746

lyozáshoz képest eltérő, közvetett leírással – arra is figyelemmel, hogy omnis definitio in iure periculosa, a törvényi, a tárgyi és a szubjektív elem vonatkozásában is kitérve a változásra, annak okaira, az 1399. kánon jelentőségére, továbbá az 1395. kánon 2. §-a kapcsán az erkölcs és a jog kapcsolatára); a beszámíthatóság szerepe és értelme a bűncselekmény hatályos egyházi jogi fogalmában: „A beszámíthatóság fogalma az egyházi büntetőjogban” (Cesare Lombroso elméletéről is említést téve, s leszögezve: „A kánonjogban a büntetőjogi beszámíthatóság alapja az emberi szabadság volt és maradt”, s Velasio De Paolisszal kijelentve: „a beszámíthatóság »olyan tulajdonság, amely alapján egy cselekedetet és egy hatást vissza lehet vezetni az alany szabad és tudatos akaratára«”), „Súlyos bűn-e minden egyházi bűncselekmény?” (a nemleges válaszhoz Silvestro Mazzolini, Alfonso de Castro, Martin de Azpilcueta, Carlo Antonio Tesauró, Gommar Michiels, Reinhold Sebott műveit is idézve), „A beszámíthatóság vélelme”, „Az »ignorantia facti, non iuris excusat« elve és a mai egyházi büntetőjog”. Az utolsó fejezet – „A bűn a hatályos Egyházi Törvénykönyvben

a büntetőjogon kívül” – a bűn szerepével foglalkozik: a szentségekkel és a szentelményekkel kapcsolatban, valamint az egyházi eljárásjogban. Mindebből kiemelendő: „[...] »Mivel pedig az emberi ésszerűség alapvető elvei szerint a jogi-társadalmi rend, mellyel a bűncselekmény közvetlenül ellenkezik, nem különálló és az erkölcsi rendtől elzárt rend, hanem az Istentől alapított és lelkiismeretben kötelező erkölcsi rend egészének szerves része«, ezért a társadalmi hatóság a cselekményt bűncselekményként

nem számíthatja be akkor, ha az egyszersmind nem bűn is Isten előtt. Mindez feltételezi, hogy az emberi törvényhozó mind a büntetendő tényállások, mind a beszámíthatósági ismérvek meghatározása során figyelembe veszi az erkölcs követelményeit. Ellenkező esetben az erkölcstelen – és így lelkiismeretben nem is kötelező – »jog« esetével állnánk szemben, ami a 20. század világi jogtörténetében gyakori jelenség volt. Az igazságos büntetőjoggal szemben tehát követelmény, hogy amit büntet, az erkölcsileg is bűn legyen” (103–104. p.).

Erdő Péter végső következtetéseit a bűn és a bűncselekmény viszonyának teológiai és kánonjogi szempontú áttekintése után, az Összefoglalásban olvashatjuk; ennek egyik pontja: „[...] Isten a »természetes« cselekvési szabályok létének és kötelező erejének forrása. Nem a természet önmagában, nem is a természetben pusztán emberi értelemmel felfedezett ésszerűség, hanem a benne kifejeződő személyes isteni akarat a forrása az emberi kötelezettségeknek” (132. p.); továbbá: „A hatályos egyházjogban is elválaszthatatlan a bűn és a bűncselekmény fogalma, ám nem látszik szükségszerűnek, hogy minden kánoni bűncselekmény egyben súlyos (halálos) bűn

is legyen. A bűncselekmény kritériuma lehet az áthágás súlyossága és külső jellege, de a büntetés kilátásba helyezése a konkrét cselekményre – előzetes, pozitív egyházi jogszabályban vagy egyházi hatósági parancsban – nem lehet nélkülözhetetlen. *A súlyos és veszélyes bűnök büntethetősége éppoly fontos e tekintetben, mint az ártatlanok büntetésének elkerülése vagy a kánoni büntetés elengedésének vagy enyhítésének lehetősége.* A jogpozitivisták értelemben vett, pusztán formális büntetőjogi törvényesség helyett az isteni törvényre való utalás egy magasabb szintű törvényesség követelményét fejezi ki. Erre törekedni ma különösen időszerű, hiszen »az emberi jogok eszméje, minden ember törvény előtti egyenlősége, az emberi méltóság elismerése, sérthetlensége és az a tudat, hogy az ember felelős tetteiért, a teremtő Istent valló meggyőződések alapulnak«” (133. p.).

A jogtörténeti szempontból is rendkívül értékes, a lényegre rávilágító kötetet, amelyet gazdag irodalom- és forrásjegyzék zár, szívből ajánlom mindenkinek.

Hámori Antal

SZEMLE

Papp László doktori értekezésének nyilvános vitája

2015. január 16-án került sor Dr. Papp László doktorjelölt *A magyar szabadalmi jog fejlődése a Szabadalmi Bíróság ítélkezési gyakorlatának tükrében* című PhD-értekezésének nyilvános vitájára a Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájában. A doktorjelölt témavezetője Dr. habil. Balogh Judit egyetemi docens. A Társadalomtudományi Doktori Tanács által a nyilvános vitára kijelölt bíráló bizottság elnöke Prof. Dr. Csécsy György CSc, egyetemi tanár (DE ÁJK), titkára Dr. Szabó Krisztián PhD, egyetemi adjunktus (DE ÁJK), tagjai Prof. Dr. Máthé Gábor CSc, professor emeritus (NKE KTK), Prof. Dr. Mezey Barna DSc, egyetemi tanár (ELTE ÁJK) és Dr. Árva Zsuzsanna PhD, habil. egyetemi docens (DE ÁJK), az opponensek Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária PhD, egyetemi tanár (KRE ÁJK) és Prof. Dr. Stipta István CSc, egyetemi tanár (KRE ÁJK) voltak.

A doktorjelölt rövid életrajzának ismertetését követően Papp László 15 perces szabad előadásban fejtette ki érte-

kezésének főbb téziseit. Ennek keretében összefoglalta az első magyar szabadalmi törvény keletkezéstörténeti előzményeit, a szabadalmi bíróságok különbírásgkénti megszervezésének indokait, a szervezeti megoldást befolyásoló, két világháború közötti tendenciákat. A jelölt értékelte a szabadalmaztathatóság anyagi előfeltételeit illetően a hazai ítélkezési gyakorlatot, s azt, hogy az miképpen tudott alkalmazkodni a technikai fejlődés által indukált problémákhoz. Bemutatta az 1911:1. tc. szabályaitól való eltérést jelentő eljárási kérdéseket, és az ezzel kapcsolatos bírói gyakorlatot is.

Elsőként Homoki-Nagy Mária professzor asszony mint a dolgozat egyik hivatalos bírálója ismertette az értekezésről írásban is leadott véleményét. Összegzésében kiemelte, hogy az eljárás tárgyát képező jogtörténeti tárgyú értekezésben a jelölt olyan elméleti, történeti, szakmai ismereteket nyújt az olvasónak, amely a tudományos művek iránti követelményeket maximálisan kielégítik. Bizonyosságát adja annak, hogyan kell egy jogtörténésznek úgy értekezést írni, hogy az a hatályos joggal foglalkozó jogászok számára is újat, megfontolandót adjon. Minderre tekintettel a PhD tudományos fokozat odaítélésére tett javaslatot.

Ezt követően a dolgozat másik hivatalos bírálója, Stipta István professzor ismertette az értekezésről írásban is leadott véleményét. Összegzésként megállapította, hogy a szerző értekezése jelentős tudományos eredményeket tartalmazó mű, amely korrekt módon foglalja össze a hazai jogtörténet-tudomány eddigi eredményeit, integrálja és továbbfejleszti a szakirodalom legfontosabb megállapításait. A disszertáció új tudományos eredményeket tartalmaz, és megfelel az előírt formai követelményeknek.